

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри митної справи і
фінансових послуг

Протокол № 1 від 01.09.2023 р.

ПОГОДЖЕНО
Проректор з навчально-методичної роботи



Катерина ЧЕМАШКАЛО

ДІДЖІТАЛІЗАЦІЯ В МИТНІЙ СПРАВІ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань 07 "Управління та адміністрування"
Спеціальність 072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок"
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітня програма "Митна справа"

Статус дисципліни обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання українська

Розробник:
к.е.н., ст. викладач

Катерина ГУНЬКО

Завідувач кафедри
митної справи і фінансових
послуг

Вікторія ТИЩЕНКО

Гарант програми

Олексій НАЙДЕНКО

Харків
2024

ВСТУП

В процесі реалізації стратегічних напрямів діяльності митних органів в Україні, важливим завданням є розвиток інформаційних систем та технологій, що мають забезпечити ефективну систему митного оформлення та митного контролю. Різноманітні програмні продукти можуть застосовуватися не тільки митними органами, але й суб'єктами ЗЕД (митними брокерами) в процесі митного оформлення та складання митних декларацій. Одним із сучасних програмних продуктів, що використовується в процесі діджиталізації в митній сфері є QD Professional.

Всесвітня митна організація визначила підходи до прискорення і спрощення митних процедур у своїх програмних документах – Міжнародній конвенції щодо спрощення й гармонізації митних процедур, Рамкових стандартах безпеки і полегшення світової торгівлі. Європейська спільнота вбачає шлях до цього у зменшенні розбіжностей між митними процедурами країн світу, практичним засобом реалізації якого є створення системи «Електронна митниця». Відповідно до рішень Європейського Союзу «Електронна митниця» є базою для створення «єдиного вікна», яке зобов'язані використовувати інші відомства, що задіяні у митній справі.

Мета навчальної дисципліни – формування компетентностей з теорії та практики застосування методів та моделей діджиталізації в митній справі, засвоєння закономірностей та основних механізмів впровадження та застосування новітніх технологій у процесі здійснення митних процедур в умовах розвитку та поглиблення євроінтеграційних процесів.

Завданнями навчальної дисципліни є:

знати основні законодавчі документи з питань діджиталізації у митній справі та термінологію в даній галузі;

знати порядок доступу до інформаційних ресурсів ЄАІС митних органів України;

здійснювати митне оформлення за допомогою різних програмних продуктів;

оформлювати фінансові гарантії при переміщенні митних вантажів по митній території України;

здійснювати облік товарів на митних складах та складах тимчасового зберігання товарів;

обчислювати митну вартість та розраховувати митні платежі.

Об'єктом вивчення дисципліни є процес діджиталізації в митній справі.

Предметом навчальної дисципліни є методи та моделі діджиталізації в митній справі.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
ПР04	СК06
ПР05	ЗК05, ЗК08, СК06
ПР06	СК06, СК09
ПР08	ЗК08, СК04, СК06
ПР09	СК06
ПР10	СК06, СК09
ПР11	ЗК05, СК09
ПР12	ЗК05
ПР25	СК14

де, ЗК05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

СК06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

СК14. Здатність володіти інформаційно-аналітичним забезпеченням діяльності та інформаційними системами та технологіями в митних органах, забезпечувати митне оформлення товарів з використанням різних програмних продуктів.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР06. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

ПР08. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти.

ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондовий ринок.

ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.

ПР25. Володіти інформаційно-аналітичним забезпеченням діяльності та інформаційними системами та технологіями в митних органах для здійснення митного контролю, здійснювати статистичні дослідження в сфері ЗЕД та митної справи, оформлювати митні декларації за допомогою програмного продукту QD-Professional.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти застосування інформаційних систем та технології в митній справі

Тема 1. Інформаційні системи та ресурси. Їх роль в управлінні економічними об'єктами

Інформаційна система: загальні поняття і класифікація. Автоматизовані інформаційні системи (АІС). Принципи створення і функціонування АІС. Загальна структура інформаційної системи, функціональна і забезпечувальна частини. Компоненти системи. Організація робіт зі створення автоматизованої інформаційної системи. Економічна інформація як предмет і продукт автоматизованої обробки. Види та властивості економічної інформації взагалі та митної зокрема. Структура й оцінка економічної інформації та митної інформації. Форми подання та відображення економічної інформації. Джерела митної інформації

Тема 2. Інформаційні технології та засоби їх реалізації

Інформаційна технологія: поняття, етапи розвитку, проблеми використання. Види інформаційних технологій (ІТ). Програмне забезпечення ІТ: загальна класифікація. Організація і засоби інформаційних технологій у забезпеченні митного управління. Поняття нової інформаційної технології. Локальні і розподільчі бази даних. Експертні системи і бази знань. Автоматизовані інформаційно-пошукові системи. Класифікатори. Відомчі класифікатори у митній справі.. Інформаційні системи їх типи та структура.

Тема 3. Організаційно-методичні основи проектування, створення і функціонування інформаційних систем в митній справі

Основні вимоги до створення інформаційних систем. Визначення та класифікація методів проектування інформаційних систем. Класифікація засобів проектування. Методи індивідуального і типового проектування. Автоматизація проектування. Вибір методів і засобів проектування. Життєвий цикл ІС. Технологія проектування. Основні принципи і вибір критеріїв проектування інформаційної системи забезпечення в митному управлінні. Аналіз інформаційних потоків і ієрархії в митній системі. Особливості формування і функціонування інформаційних систем в митних органах.

Тема 4. Правові основи застосування електронних документів і інформаційних технологій в митній справі

Міжнародні і вітчизняні норми права, що визначають можливість застосування інформаційних технологій в митній справі. Організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів. Сутність та особливості організації електронного документообігу. Використання електронного цифрового підпису в електронному документообігу. Запровадження електронного декларування митними органами України. Сутність процедури електронного декларування.

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти застосування інформаційних систем та технологій в митній справі.

Тема 5. Єдина автоматизована інформаційна система митних органів

Передумови та концепція створення і функціонування Єдиної автоматизованої система(ЄАІС) Департаменту митної справи. Інформаційна база Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДМС. Архітектура системи, територіальний розподіл. Принципи побудови ЄАІС. Вимоги до ЄАІС. Функціонування і експлуатація. Режими обробки даних в ЄАІС. Види забезпечення ЄАІС: технічне, технологічне, інформаційне, програмне, лінгвістичне. Обмін електронною інформацією в ЄАІС. Порядок виконання митних формальностей у разі виходу з ладу автоматизованої системи митного оформлення або єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів.

Тема 6. Автоматизовані інформаційні системи митного оформлення та контролю.

Функціональні АРМи і їх взаємодія. Особливості і недоліки існуючих АРМів посадових осіб митних органів. Комплексні автоматизовані засоби митних органів. Єдина система нормативно-довідкової інформації (НДІ). Аналітичний огляд підходів до обробки митної статистики. Програмно-інформаційний комплекс «QD Professional» та його основні функції та завдання. Тенденції розвитку телекомунікаційних технологій. Практична методика отримання нормативно-довідкової інформації в митних органах з використанням розподільчих і телекомунікаційних систем.

Тема 7. Формування, подання та обробка електронної звітності

Порядок здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, які декларуються з поданням вантажної митної декларації та документів контролю за переміщенням товарів у електронному вигляді. Підготовка і подання митних документів в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку. Централізоване приймання та комп'ютерна обробка електронних митних декларацій в митних органах України.

Тема 8. Забезпечення інформаційної безпеки митних органів

Політика Державної митної служби України в галузі забезпечення інформаційної безпеки митних органів. Організація захисту інформації в

митних органах України. Організаційні, правові та криптографічні методи та технічні засоби захисту інформації. Поняття і структура інформаційної безпеки.

Перелік лабораторних занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік лабораторних робіт

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Завдання 1	Структура методів та моделей діджиталізації в митній справі
Тема 2. Завдання 2	Побудова лінійної множинної регресії при аналізі обсягів ЗЕД
Тема 3. Завдання 3	Визначення кодів УКТ ЗЕД за допомогою програмного продукту QD Professional
Тема 4. Завдання 4	Застосування кваліфікованого електронного підпису при митному оформленні
Тема 5. Завдання 5	Складання митної декларації через сервіс «Єдине вікно для міжнародної торгівлі»
Тема 6. Завдання 6	Розрахунок митних платежів за допомогою програмного продукту QD Professional
Тема 7. Завдання 7	Складання документів для митного оформлення товарів за допомогою програмного продукту QD Professional
Тема 8. Завдання 8	Застосування засобів інформаційної безпеки в процесі митного контролю

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл.

3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 - 8	Вивчення лекційного матеріалу, законодавчих та нормативно-правових актів
Тема 1 – 8	Підготовка до лабораторних робіт
Тема 1 – 8	Підготовка звітів з лабораторних робіт
Тема 1 – 8	Підготовка до контрольних робіт

Кількість годин лекційних, лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні: лекція (Тема 1 – 6), проблемна лекція (Тема 7 – 8).

Наочні (демонстрація (Тема 1-8)).

Лабораторні (Тема 1 – 8).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, лабораторних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: тестові опитування за темами лекцій (20 балів), компетентнісно-орієнтовані завдання (40 балів), письмова контрольна робота (30 балів), презентація (5 балів), есе (5 балів).

Семестровий контроль: Залік.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

Основна

1. Герчаківський С. Д. Митна справа : навч. посіб. – Тернопіль : Економічна думка, 2020. – 290 с.

2. Інформаційні системи та технології : підруч. / кол. авт. ; за заг. ред. д.т.н., проф. В. Б. Вишні. Дніпро : Дніпроп. держ. унт внутр. справ, 2021. – 280 с

3. Тищенко В. Ф. Основи зовнішньоекономічної діяльності та митної справи: навчальний посібник / В. Ф. Тищенко, В. М. Остапенко; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. – 192 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28182>

4. Інформаційні системи та технології в митній справі. Методичні рекомендації до лабораторних та самостійних робіт студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" освітньої програми "Митна справа" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. О. В. Костяна, К. І. Гунько; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 38 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29088>

Додаткова

5. 4. Івашова Л. М. Діджиталізація митних процедур: сучасний стан та перспективи розвитку митної справи. / Л. М. Івашова, Л. І. Кийда // Публічне управління та митне адміністрування. – 2019. – № 3(22). – С. 218–230.

6. Найденко О. Є. Митні режими експорту та імпорту: регулюючий аспект та податкові наслідки / О. Є. Найденко, К. І. Гунько // Економіка та суспільство. – 2022. – № 46. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29007>

7. Регіональні аспекти митно-податкової політики [Електронний ресурс] : монографія / В. Ф. Тищенко, О. Є. Найденко, В. В. Карпова [та ін.] ; за заг. ред. Ю. Б. Іванова. - Електрон. текстові дан. (1,88 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 247 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26221>

8. Тищенко, В., Остапенко, В., & Карпова, В. Цифровізація в управлінні ризиками митниці. / В. Тищенко, В. Остапенко, В. Карпова // Економіка та суспільство. – 2022. – № 37. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1198>

9. Тищенко В. Ф. Реалізація методів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в митній справі / В. Ф. Тищенко, О. Є. Найденко, В. М. Остапенко // Економіка та суспільство. – 2022. – № 35. [ЕлектроннГерчаківський С. Д. Митна справа : навч. посіб. – Тернопіль : Економічна думка, 2020. – 290 сий ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27668>

10. Шевченко Л. В. Адміністративно-правова характеристика діджиталізації у сфері митної справи / Л. В. Шевченко // Аналітично-порівняльне правознавство. - 2022. - № 5. – С. 318-323.

11. Ivanov, Yu., Tyshchenko, V., & Naidenko, O. Customs and tax aspects of the economic integration of Ukraine into the EU. Development Management, 2023. –21(2), p. 20–29. doi: 10.57111/devt/2.2023.20.

Інформаційні ресурси

12. Митний кодекс України від 13.03.2012 року № 4495 –VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

13. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

14. Офіційний сайт Державної митної служби України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://customs.gov.ua/>

15. ПНС «Діджіталізація в митній справі». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7791>